

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Rosvall, Camilla; Kautonen, Maria

Title: "Det är viktigt att elever ser språk och ord" : lärarstuderandes visualiseringar av svenskan i det framtida yrket

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 Författarna

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Rosvall, C., & Kautonen, M. (2024). "Det är viktigt att elever ser språk och ord" : lärarstuderandes visualiseringar av svenskan i det framtida yrket. In J. Kolu, M. Bister, E. Hänninen, E. Ikonen, S. Karhu, & S. Pirhonen (Eds.), *Svenskan i Finland 20* (pp. 169-183). Itä-Suomen yliopisto. Publications of the University of Eastern Finland : reports and studies in education, humanities, and theology, 27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5327-8>

“Det är viktigt att elever ser språk och ord”

Lärarstuderandes visualiseringar av svenskan i det framtida yrket

Camilla Rosvall & Maria Kautonen

1 INLEDNING OCH SYFTE

I dagens samhälle är det av vikt att värna om det svenska språket och dess undervisning. Svenskan är ingen självklarhet i alla sammanhang, och därför behöver minoritetsspråket få både stöd och synlighet i utbildningskontexten. Mot denna bakgrund är lärarutbildningarna en viktig resurs och de verksamma lärarna i svenska likaså, eftersom bägge kan synliggöra svenskan i det lingvistiska landskapet i lärmiljön och bidra med både didaktiska kunskaper och stödformer inför det framtida yrket hos lärarstuderande. Föreliggande delstudie ger insikter i hur svensklärarstuderande och språkbadsklasslärarstuderande uppfattar svenska språkets roll i en framtida yrkesutövning. Lärarstuderande befinner sig i ett viktigt skede av formandet av sina framtida identiteter som svensklärare och därför är deras perspektiv på språket av intresse med tanke på den framtida svenskundervisningen i Finland.

Studien är en del av forskningsprojektet *Svenska språket som personlig upplevelse, politik och pedagogik*¹ (PoPUpp 2022–2023) där forskarna intresserar sig för hur svensklärarstuderande utvecklar en flerspråkig läraridentitet inom fyra olika utbildningsprogram där svenskan är en väsentlig del av utbildningen. I projektet deltar utbildningsprogrammen för ämneslärare i svenska vid Jyväskylä och Östra Finlands universitet, språkbadsklasslärarutbildningen vid Åbo Akademi och KiMo-utbildningen (studier med fokus på språklig medvetenhet och flerspråkighet) vid Jyväskylä universitet. Den här artikeln syftar till att besvara följande forskningsfråga: Hur synliggörs svenskan i lärarstuderandes visuella narrativer? Frågan besvaras utifrån det forskningsmaterial som samlats in vid tre finländska universitet: ämneslärarutbildningen vid Jyväskylä universitet och Östra Finlands universitet samt språkbadsklasslärarutbildningen vid Åbo Akademi i Vasa. Delstudiens resultat kan användas för att klargöra hur det svenska språket kan synas och synliggöras i yrkesframtiden via lärarskap, och sålunda visa på möjligheter för att vidareutveckla och förstärka svenskundervisningen i Finland.

---

¹ Författarna vill tacka Svenska kulturfonden för finansieringen av projektet *Svenska språket som personlig upplevelse, politik och pedagogik* (PoPUpp 2022–2023).

2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Språk i olika former omger oss i vardagen och på samma sätt finns det olika begrepp som används för att beskriva förekomsten av språk i varierande miljöer. Tidigare forskning använder exempelvis språklandskap (Herberts 2017), språkliga eller lingvistiska landskap (t.ex. Henricson 2022; eng. *Linguistic Landscape* Shohamy 2006, 538; Syrjälä 2018), men också skollandskap för att beskriva språk särskilt i skolmiljöer och/eller lärmiljöer (jfr Brown 2012, 281–282). Begreppet “skollandskap” (eng. *schoolscapes*) anses innehålla språk i både skriftlig och muntlig form (Brown 2012, 281). Det lingvistiska landskapet berör flera forskningsområden och har lockat flera forskare från olika discipliner, men en gemensam nämnare är att nå en djupare insikt i språkliga betydelser på platser och i utrymmen av olika slag (Shohamy & Waksman 2009, 1). För djupare insikter i forskning kring lingvistiska landskap se t.ex. Gorter och Cenoz (2023).

I vår delstudie använder vi hädanefter begreppet “lingvistiska landskap” i enlighet med Syrjälä (2018, 16) som i sin avhandling valt att använda detta begrepp för att undvika tvetydigheter. Syrjälä (2018, 18) definierar lingvistiska landskap som “alla former av skriftligt språk på en bestämd plats, synliga för alla som har tillgång till platsen”. Med lingvistiska landskap avser vi i delstudien de språkliga element som klasslärarstuderande synliggör via sina visualiseringar. I vår delstudie presenteras språkliga element dels skriftligt via text på tavlan, på affischer på klassrumsväggar, dels muntligt via skrivna yttranden i pratbubblor eller dialoger. Det handlar med andra ord om olika visualiseringssätt som lärarstuderande använder för att förmedla budskap och värderingar om det svenska språket (jfr Shohamy 2006; Brown 2012).

Lingvistiska landskap har studerats flerfaldigt och i olika kontexter (Gorter & Cenoz 2023). Lingvistiska landskap kan t.ex. ses som ett sätt att synliggöra språkpolicyer (Pakarinen 2020). Inom utbildningskontext har lingvistiska landskap undersökts bland annat ur språkinlärningsperspektiv (Gorter 2018). Forskning har bedrivits om hur läskunnigheten påverkar uppfattningen av lingvistiska landskap (Juffermans & Coppoolse 2012) och om hur lingvistiska landskap påverkar språklig medvetenhet och språkinlärning (Dagenais m.fl. 2009, 266). Trots det starkt växande forskningsområdet har tidigare studier visat att det lingvistiska landskapet i undervisningskontext uppmärksammas i mindre grad, vilket kan ses som en språngbräda till fortsatta studier i hur lingvistiska landskap kan användas i lärande och gynna verksamheten i skolor (jfr Shohamy & Waksman 2009, 326–328). När det gäller det svenska språket i Finland har det genomförts studier med fokus på exempelvis skyltar i inofficiella lingvistiska landskap i Helsingfors (Henricson 2022) och på de lingvistiska landskapens inverkan på uppfattningar hos språkbrukarna på tvåspråkiga platser i huvudstadsregionen (Syrjälä 2018). Därutöver har skollandskap studerats i andra former av utbildningskontexter såsom språkbadsundervisning (Pakarinen 2020, 18, 60–63; Pakarinen & Björklund 2018).

Det lingvistiska landskapet är en del av lärmiljön², som enligt läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen 2014, 29) ”ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation”. Detta medför att lärmiljön i en bredare bemärkelse ska bilda en pedagogisk och mångsidig helhet. Även forskare (Gorter 2018, 83) menar att det lingvistiska landskapet i klassrummet kan stödja språkmedvetenhet och identitetsutveckling. I svenskundervisning har det svenska språket och hur språket synliggörs i klassrummet därför en essentiell roll.

Olika typer av forskningsmaterial har använts för att studera lingvistiska landskap (jfr skollandskap), till exempel fotografering och videografi (Troyer & Szabó 2017). Även metodologisk triangulering har använts, t.ex. *tourist guide technique* där forskaren i samband med fotografering av skolans lingvistiska landskap intervjuar lärare i skolan (Szabó 2015). Det kan ses nackdelar med att använda fotografier, eftersom bilderna ofta är tagna av forskaren själv och för forskarens ändamål (jfr Denscombe & Larson 2016). I denna delstudie använder vi framtidsvisioner, visuella narrativer som är skapade av blivande lärare, för att studera svenska språkets roll i det lingvistiska landskapet inom ramen för utbildning. Vi är intresserade av att undersöka hur lingvistiska landskap visualiseras i narrativer, eftersom det finns knapphändigt med forskning om detta. Pietikäinen m.fl. (2008) har dock intresserat sig för språkliga minoriteters flerspråkiga resurser genom att studera en samisk pojke med hjälp av ett nexusanalytiskt grepp och involverat data bestående av bl.a. informantens teckningar och intervjuer där informanten ombads förklara sina två teckningar.

Narrativa metoder har tidigare använts brett för att studera språkinläring och -undervisning, särskilt hos studerande i engelska (t.ex. Alanen m.fl. 2013; Mäntylä m.fl. 2023; Ruohotie-Lyhty & Pitkänen-Huhta 2020). Studier med särskilt fokus på blivande svensklärare är däremot färre. Exempelvis studerade Palviainen (2011) universitetsstuderande i svenska och hur de ser sig själva som språkinlärare i svenska. Huhtala (2008) studerade direktvalda svensklärostudenter och hur dessa blivande svensklärare upplever sig själva, sitt liv och sina studier i universitetskontexten. Huhtala använde begreppet ”det pedagogiska självet” som hon studerade genom skriftliga berättelser och kompletterande intervjuer. Studien visade till exempel att studerandena hade olika anledningar till att välja svensklärostudien, och för många var möjligheten att få undervisa viktigare än själva undervisningsämnet.

Vår studie är inte i alla avseenden en typisk studie i lingvistiska landskap, eftersom den inte är baserad på en verklig skolmiljö utan på en miljö som studerandena föreställer sig. I studien kombinerar vi det lingvistiska landskapsperspektivet med studier av narrativer. Denna tillämpning kan anses öppna nya infallsvinklar på fenomenet. I den här studien tillämpar vi utöver begreppet lingvistiska landskap tanken att studerandes identiteter formas i relation till möjliga framtidsvisioner, eng. *possible selves* (Hamman m.fl. 2010). Dessa ”potentiella jag” vägleder och motiverar studerandes handlingar, visar

---

² ”Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen.” (Utbildningsstyrelsen 2014, 29).

vad de uppfattar som viktigt i studierna och vilka erfarenheter de söker (Barkhuizen 2017). Ur detta perspektiv öppnar de lingvistiska landskapen som studerande föreställer sig en beaktansvärd ingång till de bilder av det framtida yrket som motiverar och vägleder dem.

3 MATERIAL OCH METOD

Materialet är insamlat under läsåret 2022–2023 vid ämneslärutbildningen vid Jyväskylä universitet och Östra Finlands universitet samt språkbadsklasslärutbildningen vid Åbo Akademi. Inom samtliga utbildningsprogram genomfördes datainsamlingen på samma sätt. Studerandena fick i uppdrag att skapa en visualisering av yrkesframtiden (se t.ex. Ruohotie-Lyhty & Pitkänen-Huhta 2020; Mäntylä & Kalaja 2017), både en positiv och negativ yrkesframtid. I visualiseringarna ombads lärarstuderandena beskriva sig själva i framtiden som professionella i språk, i ena bilden i drömyrket och i andra bilden i ett jobb som inte motsvarar drömmen. Studerandena fick fritt bestämma hur de skapar bilderna, antingen med papper och penna eller i elektronisk form. Därtill ombads studerandena kort beskriva de egna visualiseringarna och reflektera över hur möjliga de anser dessa två framtidsbilder vara och ange vad som kan hindra eller förverkliga drömmen. Tiden som studerandena använde för skrivandet av beskrivningen kontrollerades inte, men enligt anvisningarna uppskattades 10–20 minuter som en tillräcklig tid för komplettering av visualiseringarna.

Narrativer kan anses vara ett sätt att forma identiteter (Heikkinen 2001, 118; Johansson 2005, 19), och att visualisera sin framtid kan anses vara centralt för identitetsutvecklingen hos språklärarstuderande (Barkhuizen 2017). I delstudien analyserar vi därför lärarstuderandes visuella narrativer och beskrivningar av yrkesframtiden när det gäller drömyrket. Vi fokuserar på den positiva visualiseringen och motsatsen lämnas utanför den här delstudien.

Materialet omfattar sammanlagt 52 visuella narrativer med lärarstuderandenas kompletterande beskrivningar. Tabell 1 presenterar en översikt över studiens informanter och materialet. I tabellens första kolumn delges universitetet, i den andra studieinriktningen och i den tredje kolumnen kvantitativa uppgifter om narrativerna. Informanterna befinner sig i olika skeden av studierna, vilket innebär att en del precis inlett sina studier, medan andra närmar sig slutskedet. I genomförandet av studien har vi beaktat riktlinjerna för god vetenskaplig praxis som formulerats av Forskningsetiska delegationen TENK (2023). Studerandena har fått information om vad det innebär att delta i studien och har gett ett skriftligt samtycke till att deras bakgrundsinformation och visualiseringar får användas i forskningssyfte. Visualiseringarna är aidentifierade och avslöjar inga känsliga uppgifter om deltagarna.

TABELL 1. Översikt över informanterna och analysmaterialet

Universitet	Studieinriktning	Visuella narrativer och kompletterande beskrivningar
Åbo Akademi (ÅA)	Språkbadsklasslärare och svensklärare i finskspråkig grundläggande utbildning	28
Jyväskylä universitet (JYU)	Ämneslärare i svenska	15
Östra Finlands universitet (UEF)	Ämneslärare i svenska	9
		N=52

Som framgår av tabell 1 representerar informantgruppen olika universitet och utbildningsprogram. Det här betyder att informanterna har olika erfarenheter, upplevelser och kunskaper från varierande språkmiljöer och utbildningar. Informanterna bidrar således med intressanta forskningsresultat. Avsikten med denna delstudie är inte att jämföra informanternas visualiseringar eller universiteten sinsemellan utan vi fokuserar på hur svenskan i lärmiljöers lingvistiska landskap synliggörs. I resultatkapitlet exemplifierar vi svenskan ur olika perspektiv utan att vare sig rangordna eller kontrastera enskilda utbildningsprogram. Vi har i redovisningen medvetet valt att göra ett nedslag i materialet som varje universitet bidragit med, utan att kontrastera universiteten sinsemellan. Av den anledningen kontrasteras två visualiseringar från ett och samma universitet i de enskilda kategorierna (se avsnitt 4.1, 4.2 och 4.3).

I analyserna fokuserar vi på det svenska språket och strävar efter att identifiera hur svenskan synliggörs i visualiseringarna; dels i det skapade klassrummet, dels i den framskrivna interaktionen (se tabell 2). Med hjälp av tematisk innehållsanalys (Krippendorff 2019) och med utgångspunkt i forskningsmaterialet bygger den tematiska indelningen på en induktiv analys av narrativerna, där vi också använt studerandenas beskrivningar för att komplettera analyserna av visualiseringarna. I analyserna har frågorna *vad* (innehållsliga aspekter av språket), *var* (rumslig förekomst av språket i visualiseringarna), *hur* (verbalt språk i skriftlig eller muntlig form, men även ickeverbalt språk), *vem* (gestalten som använder språket) och *funktion* (språkets övergripande syfte i sammanhanget) varit centrala utgångspunkter.

4 RESULTAT

I det här avsnittet presenteras inledningsvis en helhetsbild av lärarstuderandes synliggörande av det svenska språket i sina visualiseringar och beskrivningar (akronymerna inom parenteserna i resultatredovisningen syftar på informanterna i studien). Tabell 2 ger en översikt där varje kolumn presenterar analysresultat kopplade till frågeorden som presenterades i föregående kapitel (*var*, *vad*, *hur*, *vem*, *funktion*). Därefter presenteras utifrån frågeorden tre kategorier (A-C) på kontraster som identifierats i analysmaterialet (avsnitt 4.1, 4.2 och 4.3). Tabellen synliggör kopplingarna mellan kategorierna och frågeorden. Innehållet (*vad*) kopplas till både *var* och *hur*, och *vem* till syftet med

innehållet (*funktion*). Vi presenterar ett kvalitativt analysresultat, eftersom vi är intresserade av innehållet i det svenska språket samt var och hur det presenteras.

TABELL 2. Svenskan i lärarstuderandenas visualiseringar

VAR (A)	VAD	HUR (B)	VEM (C)	FUNKTION
På väggarna	Grammatik Stöd åt inläringen (t.ex. namn på djur, färger) Kultur Information (t.ex. veckans program)	Skriven svenska	Lärare	Att ge visuellt stöd för lärandet Att representera målspråkets kultur Att informera
På tavlan	Lektionsinnehåll Grammatik Information Välkomstord Uppmuntrande ord Hälsningsfraser	Skriven svenska	Lärare initierar	Att introducera innehåll och aktuellt tema Att presentera nya begrepp Att informera Att välkomna och hälsa Att presentera sig själv
I undervisningsmaterial och i annat material i lärmiljön	Olika temaområden, böcker på svenska i bokhyllan	Skriven svenska	Lärare och /eller elever och artefakter	Att stödja lärandet hos eleverna
I pratbubblor	Hälsningsfraser Välkomstord Uppmuntran Frågor Undervisningsspråk Läraren presenterar sig själv	Muntlig svenska (lärarledd monolog)	Lärare/ kollega	Att hälsa/välkomna Att uppmuntra Att ge anvisningar eller påminnelser Att presentera sig själv
	Dialog och interaktion (läraren frågar och eleverna svarar)	Muntlig svenska	Både lärare och elever	Att skapa en dialogisk undervisning som stöd för lärande
	Samtalsuppgift som elever gör Allmänna kommentarer	Muntlig svenska (i samverkan)	Elever initierar	Att diskutera, samtala och kommentera
I tankebubblor	Attityder och förhållningssätt	Tänkt svenska	Elev	Att tänka
I annat material utanför lärmiljön	Artikeltext, böcker	Skriven svenska	Lärare	För att utveckla lärarens egen expertis
Ickeverbalt uttrycksätt i visualiseringen	Sveriges flagga i ett hjärta, två hjärtan kombinerat med "älsklingsvenska", gesten "tummen upp" och noter	Ickeverbalt språk som noter och symboler	Lärar-studerande	För att symbolisera vikten av svenskan för det framtida läraryrket

Som framgår av tabell 2 förekommer svenskan på olika ställen i lärarstuderandes visualiseringar. Samtidigt varierar också innehållet av svenska, i hurdan form svenska förekommer, vem som använder svenska och vad språket används till.

Analysen av frågan var visar att svenska förekommer både i och utanför lärmiljön. Det svenska språket synliggörs på tavlan, på väggarna (planscher, postrar), i undervisningsmaterial (läroböcker, arbetsblad) och annat material (böcker, möbler, matta) inne i lärmiljön och som en del av interaktionen. Därutöver förekommer svenskan i form av en elevs tankar (*Svenska är roligt*, ÅA23) i en visualisering och i material utanför själva lärmiljön som

lärarstuderande använder för att utveckla den egna expertisen (t.ex. i en artikeltext). Vidare förekommer svenskan i form av ickeverbalt uttrycksätt (Sveriges nationsflagga, noter, svenska kronor, emoji) och i några visualiseringar i ett hjärta vilket enligt lärarstuderandena symboliserar att det svenska språket är betydelsefullt för dem.

I lärmiljön varierar innehållet (*vad*) av språket beroende på var språket finns och därmed varierar också funktionen av språket. På tavlan anges lektionsinnehåll (t.ex. begrepp, färger, verb, bokstäver och siffror) eller temat för undervisningen såsom exempelvis ett grammatiskt moment eller kulturella inslag. Vidare ges det information om veckodagen, antalet elever i klassen, och läraren kan också använda text på tavlan för att presentera sig själv och välkomna elever till klassen. På väggarna identifieras olika typer av planscher, flaggor, bilder med ord och fraser på svenska och ibland också på andra språk. En gemensam nämnare för artefakter och språket är att de kan ses stödja lärandet eller representera målspråkets kultur. På väggarna anges också information, t.ex. veckans schema. I interaktionen förekommer olika hälsningar, välkomstord samt uppmuntran, och språket används som undervisningsspråk för att komplettera olika uppgifter, diskutera och kommentera.

En djupare analys av utgångspunkten *vem* visar att läraren i visualiseringarna tycks ansvara för det som står på tavlan, medan det är osäkert vem som skapat materialet på väggarna. Eventuellt kan lärarstuderandena ha avsett att både lärare och elever skapar material av detta slag. I interaktionen urskiljer vi olika former av kommunikation, allt från lärarens monologer till dialoger mellan lärare och elever, samt samtal mellan elever och elevgrupper.

I följande avsnitt presenterar vi tre olika kategorier som identifierats i analysmaterialet för att illustrera centrala aspekter i lingvistiska landskap i svenskundervisning (både undervisning i och på svenska). Kategorierna baserar sig på tabell 2 som presenterats ovan, och de presenterar aspekter av svenskans synlighet i lärmiljön, olika former av språket och språket i interaktionen. Vi diskuterar kontraster i kategorierna i separata avsnitt, även om de delvis överlappar varandra.

4.1 Svenskans synlighet i lärmiljöerna

Den första kategorin (A) i analysmaterialet beskriver svenska språkets synlighet och motsatsen i lärmiljön. Majoriteten av lärarstuderandenas visualiseringar föreställer någon typ av lärmiljö, ofta ett klassrum. I några enstaka fall förekommer en streckgubbe på ett jordklot, en närbild på två figurer i dialog och en avlägsen skolbyggnad med lekande elever ute på gården. I lärmiljöerna ges språket synlighet via olika artefakter; det kan handla om böcker, läromedel eller annat undervisningsmaterial, tavlan, planscher eller skyltar. Oftast sker exponeringen för språket i visualiseringarna genom fysiska böcker eller annat material på svenska, svenska ord eller begrepp samt fraser på svenska som stödjer lärandet. I flera fall kan det identifieras generell information som ges på svenska "Veckans program" (ÅA24) och "schema: modersmål, svenska, musik, bildkonst" (ÅA16). Därutöver förekommer språket i olika former av muntlig interaktion. Men i motsats till frekvent exponering av svenskan kan det bland

visualiseringarna identifieras lärmiljöer där svenska (eller något annat språk) inte alls synliggörs. Den här kontrasten presenteras i kategori A som vi benämner **icke-visualiserad vs. visualiserad svenska** vilket illustreras i figur 1. Till vänster i figuren synliggörs svenskans frånvaro och till höger närvaro.

FIGUR 1. Exemplicering av lärarstuderandes (ÅA11 och ÅA24) visualiseringar av svenskans synlighet som kategori A

Visualiseringen till vänster (ÅA11) i figur 1 är ett kännetecknande exempel på en visualisering utan synlig svenska i lärmiljön. I materialet finns 21 visualiseringar utan en synlig hänvisning till (det) svenska (språket) och tre med koppling endast till finska eller engelska. De visualiseringar där svenskan inte syns innehåller exempelvis ett tomt klassrum utan några artefakter som kan relateras till språket, och muntlig interaktion saknas – i stället synliggörs t.ex. en skolbyggnad eller människor i naturen. Det finns också några enstaka visualiseringar som består av fritt tillgängligt bildmaterial från nätet. I dessa visualiseringar kan det ställvis vara utmanande att tolka helheten, eftersom det kan finnas flera olika perspektiv som kanske inte har valts avsiktligt.

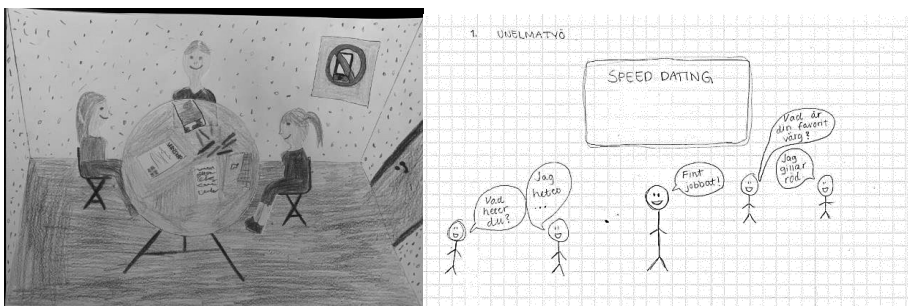
Den andra bilden till höger representerar motsatsen, med andra ord en visualisering med synlig svenska i lärmiljön. Som bilden visar innehåller en typisk visualisering av detta slag olika slags stöd för lärandet. Lärarstuderanden (ÅA15) beskriver stödet i den kompletterande texten "Det är viktigt att elever ser språk och ord". Det skrivna stödet och bildstödet finns på väggarna eller på tavlan och i form av mindre skyltar som visar på teman för undervisningen. Här är det också möjligt att visa på skillnader i graden av kontinuitet och tillfällighet gällande språket, eftersom planscher och andra artefakter troligen står kvar under en längre tid, medan det som står på tavlan antagligen endast är aktuellt för den lektionen eller dagen.

Mot den ovan beskrivna bakgrunden vill vi lyfta fram en intressant aspekt där analysmaterialets innehåll delvis kan ses avspegla skolans och undervisningens verklighet. Aspekten gäller ämneslärares visualiseringar som i form av informantgrupp mer sällan synliggör (det) svenska språket i lärmiljöns lingvistiska landskap. Detta kan ha att göra med att ämneslärares undervisar i svenska som ett språkämnä i mer sporadiska lärmiljöer och använder därför i större utsträckning exempelvis tavlan för att visa på grammatiska regler. Av denna anledning kan tavlan utgöra det enda stället för synliggörandet av

svenskan och de fysiska väggarna i undervisningsutrymmet hålls relativt tomma från exponering av svenska.

4.2 Svenskan i muntlig och skriftlig form

Den andra kategorin (B) illustrerar kontrasten av muntlig och skriftlig svenska i lärmiljöerna i visualiseringarna. Dels identifierar vi svenska i skrift, dels svenska i tal och likaså kan bådaddera modaliteterna vara representerade i samma visualisering i analysmaterialet. Förekomsten av både muntliga och skriftliga former av det svenska språket synliggör lärarstuderande via text på tavlan och med att språket används i interaktion mellan lärare och elever eller elever emellan. Trots detta kan vi identifiera vilken form av svenska som på basis av analysmaterialet får störst utrymme. I figur 2 illustreras kontrasten **svenskan i skrift vs. i tal**.

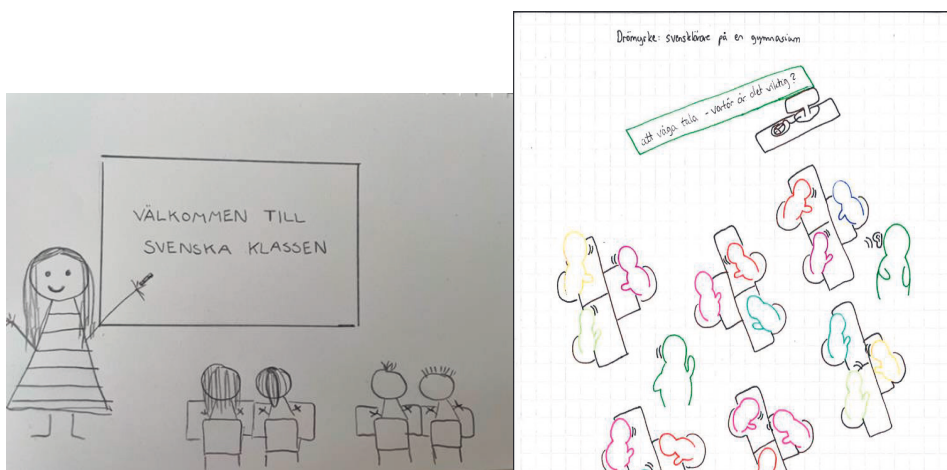
FIGUR 2. Exemplifiering av lärarstuderandes (UEF1 och UEF8) visualiseringar av svenskan i muntlig och skriftlig form som kategori B

Visualiseringen till vänster synliggör en lärmiljö där skrift dominerar. Lärarstuderanden (UEF1) har visualiserat en lärmiljö där elever arbetar tillsammans och de har skriftligt läromaterial framför sig. I beskrivningen betonar studeranden vikten av det skriftliga språket och skriver att hen vill erbjuda eleverna möjligheten att föra anteckningar för att utveckla handskriften (“[...] on mahdollisuus kehittää omia kädentaitoja kirjoittamalla asioita ylös paperille”). I materialet kan vi också identifiera andra visualiseringar där svenska språket syns enbart i skrift. Ofta illustreras i de här visualiseringarna elever som har framför sig läroböcker eller annat skriftligt material. Utöver undervisningsmaterial är svenskan synlig på tavlan i lärmiljön.

Den andra visualiseringen till höger visar däremot en motsatt vision där det muntliga har större betydelse i lärmiljön. Lärarstuderande (UEF8) har gett dialogen och det muntliga ett större fokus då eleverna tillsammans är engagerade i en diskussionsuppgift. Läraren lyssnar och ger uppmuntrande respons till elevgruppen. I visualiseringar inom denna kategori tydliggörs olika former av svenskan och alla former är betydelsefulla för lärandet. Dels behövs det skriftligt undervisningsmaterial som stöd, dels behövs muntliga former av svenskan för att utveckla språket i utbildningskontext. Med andra ord används svenskan både som medel för lärande och för kommunikation.

4.3 Svenskan i interaktionen

I den tredje kategorin (C) beskrivs två motpoler av mellanmänsklig interaktion utifrån analysmaterialet. Gällande interaktionen är det av intresse vems språk som får mer utrymme: Synliggör lärarstuderande med andra ord svenskan ur lärarens eller elevernas perspektiv? Kategorin svenskan i interaktionen utgår från motsatsparet **svenska som lärarens vs. elevernas språk**. Å ena sidan kan vi identifiera svenskan som lärarens språk, exempelvis i sådana fall där det är läraren som initierar interaktionen och aktivt använder språket. Å andra sidan kan vi se visualiseringar där elever alternativt elevgrupper har en aktiv roll och aktivt använder språket med varandra. Figur 3 åskådliggör denna kontrast.

FIGUR 3. Exemplifiering av lärarstuderandes (JYU8 och JYU15) visualiseringar av svenskan i interaktionen som kategori C

Visualiseringen till vänster i figuren beskriver svenskan som lärarens språk. Lärarstuderande (JYU8) har visualiserat en lärare som använder språket med hjälp av tavlan. Trots att det inte finns pratbubblor i exemplet kan lektionsupplägget tolkas som att det är läraren som undervisar i svenska för eleverna. Elevgruppen använder inte svenska utan är mottagare i denna scen. Visualiseringar av det här slaget illustrerar lärare som förmedlar språket till eleverna men ingen explicit interaktion synliggörs. Undervisningsupplägget är lärarlett och det kan antas att läraren ställer frågor som hen förväntar att eleverna ska besvara.

Andra visualiseringen till höger är ett exempel på svenska som elevernas språk. Lärarstuderande (JYU15) har visualiserat en lärmiljö där gymnasister aktivt interagerar vilket synliggjorts och illustrerats genom "ljudvågor" framför gestalternas munnar. I samma scen finns två lärare som tar del i interaktionen och aktivt lyssnar. Därutöver kan det tolkas att lärarna i visualiseringen ger respons i form av hjälp, frågor och/eller uppmuntran. Studerandens användning av färger symboliserar och förmedlar ett budskap, eftersom lärarna är gröna och gymnasisterna i smågrupperna färglagts olika vilket bekräftas i beskrivningen av

visualiseringen. Inom kategori C finns också andra visualiseringar som lyfter fram elevernas aktiva språkanvändning i form av dialoger och kommentarer.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I den här artikeln har vi redovisat för hur lärarstuderande synliggör det svenska språket i det egna framtida yrket med hjälp av visualiseringar och kompletterande beskrivningar. Vi studerade analysmaterialet mot teoribakgrunden av lingvistiska landskap och med hjälp av innehållsanalys.

Vi har inledningsvis gett en överblick över det huvudsakliga resultatet och därefter identifierat och illustrerat resultaten med tre huvudkategorier. I kategorierna (A, B och C) har vi kontrasterat perspektiv som visar att lärarstuderandenas visualiseringar skiljer sig åt. Det gäller fokus på icke-visualiserad och visualiserad svenska, med andra ord hur mycket språket syns (via olika artefakter) i lärmiljön, på formen av svenskan, alltså det skriftliga eller muntliga samt fokus på språkanvändaren, dvs. vem som använder språket. Å ena sidan uppfattas svenskan som ett undervisningsämne där läraren har ett stort ansvar för att introducera språket och möjliggöra användningen av språket i lärmiljön för att resultera i en aktiv interaktion. Å andra sidan uppfattas svenskan som en naturlig del av lärmiljön där språket syns via artefakter och stödjer språkinläring, vilket i sin tur resulterar i att eleverna är aktiva språkanvändare. En konsekvens gällande variationen i visualiseringarna är sålunda hur tillfälligt och ständigt förekommande språket är i klassrummet, men också hur mycket språkligt stöd eleverna får av det lingvistiska landskapet i skolans lärmiljö.

Visualiseringarna kan vidare anses spegla vad lärarstuderandena uppfattar som viktigt i sitt framtida yrke inom spektret som svensklärare och den egna undervisningen (jfr Shohamy 2006; Brown 2012). Vi kan se skillnader i analysmaterialet mellan det skriftliga och det muntliga språket som lärarstuderande anser vara i fokus i undervisningen, och vem studerande anser ansvara för språkanvändningen i lärmiljön. I en del av visualiseringarna tycks fokus vara i något annat i lärmiljön än det svenska språket, t.ex. på interaktionen människor emellan eller snarare på betoning av en tilltalande lärmiljö. Det kan delvis bero på studiernas upplägg, alltså huruvida huvudämnet är pedagogik eller språk. Tidigare forskning har likaså visat att språklärare har olika anledningar till yrkesvalet, till exempel språket eller uppfostran (jfr Huhtala 2008). Detta kan sålunda ha konsekvenser för vad lärarstuderandena uppfattar som viktigt i det framtida läraryrket.

De lingvistiska landskap som studerandena visualiserat kan dels spegla tankar och uppfattningar kring hur den egna undervisningen kan utformas i framtiden, dels hurdana lärmiljöer studerandena själva har erfarit under sin skolgång. Genom att medvetandegöra lingvistiska landskap i lärarutbildningen kan studerande utveckla en djupare förståelse för den språkliga och kulturella mångfalden i den framtida skolan, lära sig att bekräfta elevernas språkliga identiteter och främja en känsla av tillhörighet samt främja flerspråkigheten i lärmiljön. Av den anledningen är det angeläget att ge studerandena insyn i

vikten av det lingvistiska landskapet och hur det kan se ut för att vidga tankar, men också för att ge verktyg för att skapa ett lingvistiskt landskap som stödjer lärande. Analysresultaten lyfter fram olika sätt att synliggöra språket i det lingvistiska landskapet i lärmiljön för att den ska kunna stödja elevernas utveckling och lärande på så sätt som avses i läroplanerna (Utbildningsstyrelsen 2014). Vikten av ett rikt lingvistiskt landskap som stöd för lärandet samt språklig medvetenhet och identitetsutveckling har tillika påvisats i tidigare forskning (t.ex. Gorter 2018, 83). Att införliva kunskap om lingvistiska landskap hos lärarstuderande kan på lång sikt bidra till en mer inkluderande, kulturellt responsiv och stödjande lärmiljö. Detta främjar språklig mångfald, kulturell förståelse och förbättrar samtidigt de framtida elevernas respekt för språk och erfarenheter av att lära sig språk i skolan.

Denna delstudie har resulterat i vidare frågeställningar och implikationer särskilt för lärarutbildningen. Exempelvis vilka aspekter lärarutbildare vill stärka i de finländska lärarutbildningarna, på vilka sätt svenskan i större utsträckning kan synliggöras i framtida lärmiljöer för att utgöra en form av stöd för lärande, hur svenska i olika skriftliga och muntliga former kan tillämpas för att stärka utvecklingen av elevernas språkkunskaper och hur elevernas användning av svenska i undervisningskontext kan befrämjas genom arbetsätt, undervisningsmetoder och uppmuntran. Vidare behövs det djupare diskussioner och bredare kunskap om hur man skapar interaktion i klassrummet, hur språkanvändning stöds och på vilka sätt det språkliga landskapet kan berikas i en avskalad lärmiljö genom olika artefakter eller medier. Lärarutbildningen är viktig för lärarstuderandes identitetsutveckling (Barkhuizen 2017), och av den anledningen är delstudiens resultat relevanta för utbildningen av blivande lärare.

I delstudien har vi fokuserat på det svenska språket i visualiseringarna. Det är ändå viktigt att påpeka att också andra språk förekommer i en del av visualiseringarna, oftast finska eller engelska. Studiens resultat kan användas för att synliggöra på vilka sätt svenska, och även andra språk, kan synliggöras i lärmiljön. I dagens allt mer diversifierande skolvärld behöver det tas i beaktande att elever växer upp i miljöer som formas av en mångfald där flera språk och kulturer möts. Det här bör även lärarutbildningen beakta för att säkerställa en ändamålsenlig undervisning, eftersom det språkliga landskapet ser ut att ha en betydelse oberoende av språkets form som verbal text, symboler eller bilder (jfr Shohamy 2006, 538). Vår delstudie har med andra ord visat att det är viktigt att bedriva fortsatt forskning inom detta område.

LITTERATUR

Alanen, Riikka, Kalaja, Paula & Dufva, Hannele 2013. Visuaaliset narratiivit ja valmistuvien aineenopettajien käsitykset vieraiden kielten opettamisesta. I: Keisanen, Tiina, Kärkkäinen, Elise, Rauniomaa, Mirka, Siitonen, Pauliina & Siromaa, Maarit (red.), AFinLA-e: *Soveltavan kielitieteen julkaisuja*, 5 (2013). S. 24-40. <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/8738/6423>

- Barkhuizen, Gary 2017. Language teacher identity research: An introduction. I: Barkhuizen, Gary (red.), *Reflections on language teacher identity research*. Routledge. S. 9–19.
- Brown, Kara D. 2012. The Linguistic Landscape of Educational Spaces: Language Revitalization and Schools in Southeastern Estonia. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. London: Palgrave MacMillan. S. 281–298.
- Dagenais, Diane, Moore, Danièle, Sabatier, Cécile, Lamarre, Patricia & Armand, Françoise. 2009. Linguistic Landscape and Language Awareness. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge. S. 253–269
- Denscombe, Martyn & Larson, Per-Åke 2016. *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur.
- Forskningsetiska delegationen TENK (2023). God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. Forskningsetiska delegationens GVP-anvisning 2023. *Forskningsetiska delegationens publikationer* 3/2023. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen.
- Gorter, Durk 2018. Linguistic landscapes and trends in the study of schoolsapes. *Linguistics and education*, 44, 80–85. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2017.10.001>
- Gorter, Durk & Cenoz, Jasone 2023. *A Panorama of Linguistic Landscape Studies*. <https://doi.org/10.21832/GORTER7144>
- Hamman, Doug, Gosselin, Kevin, Romano, Jacqueline & Bunuan, Rommel 2010. Using possible-selves theory to understand the identity development of new teachers. *Teaching and Teacher Education*, 26(7), 1349–1361. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.03.005>
- Heikkinen, Hannu L.T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. I: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (red.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. S. 116–132.
- Henricson, Sofie 2022. Svenskan i Helsingfors inofficiella lingvistiska landskap. I: Björklund, Siv, Haagensen, Bodil, Nordman, Marianne & Westerlund, Anders (red.), *Svenskan i Finland 19*. Föredrag vid den nittonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland, Vasa den 6–7 maj 2021. Skrifter utgivna av Svensk-Österbottniska Samfundet, nr. 82. Svenskan i Finland, Svensk-österbottniska samfundet, Vasa S. 104–117. <http://hdl.handle.net/10138/347259>
- Herberts, Kjell 2017. Flerspråkighet eller English only? – Om språklandskapen Vasa och Umeå. I: Torbjørg Breivik (red.). *Sprog i Norden 2017*. S. 39–54. <https://tidsskrift.dk/sin/index>.
- Huhtala, Anne 2008. *Det pedagogiska självet: en narrativ studie av direktovalda svenskläroverstudenters berättelser*. Nordica Helsingiensia 12. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet.

- Johansson, Anna 2005. *Narrativ teori och metod. Med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Juffermans, Kasper & Coppoolse, Jannet 2012. How Literate, Low-Literate and Non-Literate Readers Read the Linguistic Landscape in a Gambian Village. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 233–247.
- Krippendorff, Klaus 2019. *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th Edition). Sage.
- Mäntylä, Katja & Kalaja, Paula 2017. "Unelmieni oppitunti" englannin kielen opettajakoulutettavien visualisoimana. I: Latomaa, Sirkku, Luukka, Emilia & Lilja, Niina (red.), *Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa - Language awareness in an increasingly unequal society. AFinLAN vuosikirja 2017*. S. 201–218. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/60735>
- Mäntylä, Katja, Roiha, Anssi & Dufva, Hannele 2023. Investigating young Finnish CLIL pupils' perceptions of foreign language use through visual narratives. *Journal of Immersion and Content-Based Language Education*, 11(1), 29–54. <https://doi.org/10.1075/jicb.21033.man>
- Pakarinen, Sanna 2020. *Språkbadsselevskap i Finland och på Irland: En studie om språkpolicy och två- och flerspråkighet i skollandskap och hos elever i tidigt fullständigt svenskt och iriskt språkbud*. JYU Dissertations 304. Jyväskylä: Jyväskylä universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8347-5>
- Pakarinen, Sanna & Björklund, Siv 2018. Multiple Language Signage in Linguistic Landscapes and Students' Language Practices: A Case Study from a Language Immersion Setting. *Linguistics and Education*, 44, 4–11. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2017.10.005>
- Palviainen, Åsa 2011. Fräsande huvuden och passionerade eldar: Självporträtt gjorda av svenskstudenter. I: Niemi, Sinikka & Söderholm, Pirjo (red.), *Svenskan i Finland 12*. Publications of the University of Eastern Finland. Reports and Studies in Educations, Humanities, and Theology, 2. S. 205–214.
- Pietikäinen, Sari, Alanen, Riikka, Dufva, Hannele, Kalaja, Paula, Leppänen, Sirpa & Pitkänen-Huhta, Anne 2008. Languaging in Ultima Thule: Multilingualism in the Life of a Sami Boy. *International journal of multilingualism*, 5(2), 79–99. <https://doi.org/10.1080/14790710802152289>
- PoPUpp (2023–2023). *Svenska språket som personlig upplevelse, politik och pedagogik*. <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/kivi/tutkimus/hankkeet/popupp/om-projektet-pa-svenska>.
- Ruohotie-Lyhty, Maria & Pitkänen-Huhta, Anne 2020. Status versus nature of work: Pre-service language teachers envisioning their future profession. *European Journal of Teacher Education*, 45(2), 193–212. <https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1788535>
- Shohamy, Elana 2006. *Language Policy: Hidden agendas and new approaches*. London: Routledge.
- Shohamy, Elana & Waksman, Shoshi 2009. Linguistic Landscape as an Ecological Arena: Modalities, Meanings, Negotiations, Education. I: Shohamy, Elana

- & Gorter, Durk. *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge. S. 313–331.
- Szabó, Tamás Péter 2015. The management of diversity in schools: An analysis of Hungarian practices. *Apples: Journal of Applied Language Studies*, 9(1), 23–51. <https://doi.org/10.17011/apples/2015090102>
- Syrjälä, Väinö 2018. *Namn - språk - ställe: Språkbrukarna i Svenskfinlands offentliga rum*. Helsingfors: Helsingfors universitet. <http://hdl.handle.net/10138/235244>
- Troyer, Robert A. & Szabó, Tamás Péter 2017. Representation and videography in linguistic landscape studies. *Linguistic Landscape*, 3(1), 56–77. <https://doi.org/10.1075/ll.3.1.03tro>
- Utbildningsstyrelsen 2014. *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Föreskrifter och anvisningar 2014:96.